

müsbət hal kimi qeyd etmişdi. Hətta ona Azərbaycan dilində mühazirələr oxumağı da məsləhət görmüştü.

Mənim şəxsi münasibət namizədlərimin müdafiəsində qocaman musiqişünas Qubad Qasimovun Karagəcəyaya verdiyi sual indi də yadımdadır. Müdafiə bitdikdən sonra bele o, Lyudmila Vladimirovnanı buraxmayıb ondan bu suala "he" və ya "yox" cavabını almaq istəyirdi. Məsələ, Üzeyir Hacıbəyovun "Musiqidə tərcümə" adlı məqaləsində gedirdi. Mən isə Üzeyir bəyin bu məqaləsini bir eksperiment kimi qiymətləndirmişdim. Üzeyir bəy arz u edirdi ki, Azərbaycan dinleyicisi tez bir zamanda Qərb musiqisi ilə tanış olsun, onu anlasın, sevsin, necə ki, ədəbiyyatda tərcümə vasitəsilə bir çox dünya ədəbiyyatı, nümunələri xalqımıza məlum olub, sevilməmişdi, eləcə də Üzeyir bəy musiqidə bu cür tərcümənin mümkün olmasını istəyirdi, hətta özü Motsartın Do major (15) sonatasını musiqimizə tərcümə etmişdi. Lakin bu tərcümə istənilən nəticəni vermədiyi üçün bəstəkar bu işi davam etdirməmiş və görüldüyü tərcümənin materialını özünün "Çaharqah" fantaziya-sündə istifadə etmişdir. Bu barədə mənim kitabımda müfəssəl danışılır. Lyudmila Vladimirovna da Qubad müəllimə bu aspektdə cavab vermişdi.

Mənim orta əsrlərə məşğul olmağımı, Safiyəddin Urməvi, Əbdülqadir Mərağai, Fətullah Şirvani və XIX əsrin musiqi alimi Mir Möhsün Nəvvab haqqında tədqiqatlarını və "Azərbaycan musiqi elmi" doktorluq dissertasiyalarını Lyudmila Vladimirovna qürur hissi ilə qarşıladı və bu haqda mənə məktub və tərif dolu rəy göndərdi. Mən bu rəyden ayın-ayın tədqiqatçı oxuculara əvvəl orijinalda, yəni rus dilində fəhmləndirədim ki, alimim fikirləri olduğu kimi, təhriş oxuculara çatdırınsın, sonra

байджанского театра» (1961), «50 лет Азербайджанской Государственной консерватории» (1972), «Узеир Гаджибеков и развитие музыкального образования в Азербайджане» (1978), «Мугам: значение и содержание термина» (1978), «Азербайджанская Государственная консерватория имени Узеира Гаджибекова» (в соавторстве) - (1972) və bir sıra bəstəkarlar və ifaçılar haqqında qiymətli məqalə və kitablar yazmışdır. "Niyazi. Очерк творчества композитора и дирижера" (1959), «Афрасияб Бадалбейли» (1965), «Гюльшен», о балете С. Гаджибекова (1951), «Севиль», опера ф. Амирова» (1954), скрипичный концерт А. Раева (1954) və s.

Lakin əvvəldə dediyimiz kimi L. V. Karagəcəyanın tədqiqatlarının əsasını, onun mərkəzi mövzusunun akademik, SSR-inin xalq artisti Qara Qarayevin yaradıcılığı təşkil edirdi. Bəstəkarın ilk əsərlərindən tutmuş (Ürəksəlişmə statusu (f-no üçün) son əsəri Sirano de Berjərak" müziklinəcən, bələtləri və simfonik yaradıcılığı haqqında geniş, sənətlə tədqiqatları mövcuddur. Onun "Yeddi gözəl" və "İldinməli yollarla" bələtləri, simfonik yaradıcılığı, 3-cü simfoniya, "Don Kixot" simfonik qravürleri, "Leyli və Məcnun" simfonik poeması, f-no üçün 24 prelyüdü və digər əsərləri Karagəcəyanın hərtərəfli geniş professional təhlili obyektinə məruz qalmışdır. Son kitablarından isə "Kapa Kapaeva. Статьи, письма, высказывания" (1978) geniş əks səda doğmuşdur.

Karagəcəva bir çox musiqişünasların elmi işlərini, diplomlarının rəhbəri, monoqrafıya və kitabların redaktoru, rəyçisi, olmuşdur. Onlardan Z. Səferovanın, Ş. Mahmudova-Həsənovanın, V. Şərifova-Əlixanovanın, G. Vəzirovanın, Fərrux Həsən Əmmanın və başqalarının adlarını çəkmək olar. Lyudmila Vladimirovna mənim həm "Üzeyir Hacıbəyovun musiqi-estetik konsepsiyası" adlı diplomumun rəhbəri və həm də "Музыкальная наука Азербайджана" (XIII-XX vəkə) monoqrafıyanın rəyçisi idi. Diplom işimin əlyazmasında və toplanmış materiallarda onun əylə yazılmış qeydlər, məsləhətlər indiyə qədər qalır. Məsələn, "Üzeyir Hacıbəyovun musiqi tədqiqçisi, musiqi ictimai xadimi kimi Azərbaycan publisist musiqisi uğrunda mübarizəsi" göstərilməli, opera janrına həsr olunmuş diskussiya vaxtı formalsızın, doğru və səhvin qarşılığını, prolektul və ASM-n səhvlərini qeyd etməli, Üzeyir bəyin məntiqiyyəni, hazırcavabılığını vurğulamağı kimi qeydləri dəftərin qraqında həkk olunub qalmışdır. Lyudmila Vladimirovnanın tələbələri ilə mədəni, müləyim, ziyalı rəftarnı və münasibətini xüsusi qeyd etmək istərdim. Ona görə də o, bilii və xasiyyətinin bu cəhətlərinə görə tələbələri və hamı tərəfindən böyük hörmət və məhəbbət qazanmışdır.

Lyudmila Vladimirovna Azərbaycan dilini çox qısa müddətdə qavramışdı. İş prosesində dilimizdə olan materialları da oxuyub təhlil edə bilirdi. Onun Azərbaycan dilini bilməyi hətta o vaxtlar Üzeyir bəyin də diqqətindən yayınmışdı. Bəstəkar Əsraf Abbasovun dediyinə görə Üzeyir bəy bunu gözəl

Ustadlarımızın xatirəsinə

GÖRKƏMLİ MUSİQİ TƏDQIQATÇISI VƏ PEDAQQOQ (Azərbaycanın Əməkdar İncəsənət xadimi və professoru L.V. Karagəcəyanın anadan olmasının 100 illiyi münasibətilə)

Zeynəməli HƏFƏROVA

Mənim müşahidəmə görə insanların əksəriyyəti ilk müəllimlərini heç vaxt unutmurlar. Mən də insanlardan bəriyəm. Mənim ilk müəlliməm Mələk müəllimə Namazova bizim sinfin uşaqlarını həmişə tərifləyirdi, mənə isə "qaymaq" qızım deyirdi.

Amma mənim bu günü yazım Mələk müəllimə haqqında deyil, Allah ona rəhmət eləsin, digər unudulmaz müəlliməm, diplom işimin rəhbəri, mənim sənətləşmə namizədi müdafiəmdə opponentim, "Azərbaycan musiqi elmi" (XIII-XX əsrlər) monoqrafıyanın rəyçisi, Azərbaycanın Əməkdar İncəsənət xadimi Lyudmila Vladimirovna Karagəcəva haqqındadır, onun anadan olmasının 100 illiyinə həsr edilmişdir.

1950-ci illərdən musiqi fəaliyyətinə başlamış Lyudmila Vladimirovna uzun illər Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət konservatoriyasının (indi akademiyasının) aparıcı müəllimlərindən olmuş, dəyərli kadrlar, böyük musiqişünaslar ordusunu yaradıb tərbibə etmişdir. Musiqi tədqiqatçısı kimi o çox bəstəkarlar, ifaçılar haqqında kitablar, məqalələr yazmış, lakin onun yaradıcılığının mərkəzində duran, onun əsasını təşkil edən, qırmızı xətti kimi keçən mövzu böyük bəstəkar SSRİ xalq artisti, akademik Qara Qarayevin şəxsiyyəti

və yaradıcılığı olmuşdu. Musiqidə o, Qara Qarayev yaradıcılığının ilk, əsas və ən gözəl tədqiqatçısı sayılırdı. Qara Qarayev haqqında onun 10-dan artıq kitabı, monoqrafıyası və sayısız-hesabsız məqaləsi mövcuddur.

İlk dəfə mən Lyudmila Vladimirovna ilə Azərbaycan Dövlət konservatoriyasında tanış oldum. O vaxtlar kino ekranlarında çox məşhur film "Serenada solneçnoy dolini", yəni "Günəşli Vadinin serenadası" göstərilirdi. Karagəcəva filmdə əsas rolun ifaçısı Karen adlı aktrisağa çox bənzəyirdi. Mən bu haqda ona dedim, o da razılaşıdı və bildirdi ki, bunu çoxtan ona deyib.

O vaxtlar bu filmin bizim gənclərə böyük təsiri olmuşdur. Orada səslənən cazəbədi caz musiqisi, sənətlə aktyor oyununu, aktrisanın virtuoza xizək ustalıqı çoxlarını valeh etmişdi. Filmə məşhur caz ustası Qlen Millerin orkestri böyük ustalıq göstərirdi. Təəssüf ki, sonralar bu parlaq caz orkestri təyərə qəzasına düşüb həlak oldu.

Lyudmila Vladimirovna milliyətçə rus idi. Lakin həyatını əsasən Azərbaycan musiqisinin tədqiqinə həsr etmişdi. "Azərbaycan SSR" broşuru (1956), «Народная музыка Азербайджана» (1961), «Мастера азербайджанского театра» (1961), «50 лет Азербайджанской Государственной консерватории» (1972), «Узеир Гаджибеков и развитие музыкального образования в Азербайджане» (1978), «Мугам: значение и содержание термина» (1978), «Азербайджанская Государственная консерватория имени Узеира Гаджибекова» (в соавторстве) - (1972) və bir sıra bəstəkarlar və ifaçılar haqqında qiymətli məqalə və kitablar yazmışdır. "Niyazi. Очерк творчества композитора и дирижера" (1959), «Афрасияб Бадалбейли» (1965), «Гюльшен», о балете С. Гаджибекова (1951), «Севиль», опера ф. Амирова» (1954), скрипичный концерт А. Раева (1954) və s.

Karagəcəva Lyudmila Vladimirovna 19 avqust 1920-ci ildə Maykop şəhərində ixtisasca aqronom Vladimir Vasilyeviç Karagəcəyanın ailəsində anadan olmuşdur. Atası bu sahənin görkəmli mütəxəssisi, bir sıra çap olunmuş əsərlərinin müəllifi idi. Ailə 1923-cü ildə Bakıya köçür. Lyudmila Vladimirovnanın dayısı Boris Vasilyeviç Karagəcəv bəstəkar, müəllim, musiqişünası idi və Azərbaycan Dövlət konservatoriyasının ilk professorlarından olmuşdur. Onun, qaradəsi özünə musiqi təhsilində, ümumi tələyində şübhəsiz ki, müsbət təsiri olmuşdur. Karagəcəva əvvəl tibb universitetində oxumuş, lakin bu sahədə uğurlarına bəxməyərək, fikrini qəti dəyişərək institutun üçüncü kursundan çıxaraq musiqi texnikumuna daxil olur, sonra konservatoriyada bilikli müəllimlərinə savadını davam etdirir.

L.V. Karagəcəva Moskvada 2015-ci ildə vəfat edir.

isə onun bir fraqmentini də Azərbaycan dilinə tərcümədə gətirirəm:

«Позволю себе, в нарушение академического стиля, требуемого для отзыва, привести справку по «Истории вопроса», являющегося темой исследования Земфиры Сафаровой.

В начале 1950-х годов члены кафедры истории и теории музыки АГК обсуждали ответ на письмо В. М. Беляева, обратившегося к нам с просьбой сообщить ему сведения о Сафиаддине Урмави и Абдул Кадире Марагаи, содержании, местонахождении их трактатов, их исследования и пр.

Трудно дать характеристику этого обсуждения: мы были обескуражены, раздосадованы, огорчены необходимостью признаться в полной своей неосведомленности, кроме строк, посвященных Урмави и Марагаи в «Основах азербайджанской музыки» Узеира Гаджибекова. «Все это была бы смешно, когда бы не было так грустно» (М. Ю. Лермонтов).

В последующие сорок с лишним лет несколько разрозненных попыток азербайджанских музыковедов осветить отдельные страницы истории азербайджанской науки о музыке не могли приблизиться к разрешению важной задачи – раскрыть ее истоки. Не хватало активности, смелости, настойчивости, теоретической и эстетической подготовленности, владения восточными языками и т. п. К тому же, целый ряд условий нашей деятельности тогда создавал почти непреодолимые трудности в знакомстве с имеющимися в библиотеках мира списками музыкально-теоретических трактатов Урмави и Марагаи.

Думаю, что сказанное полностью объясняет огромное значение для культуры Azerbaijanа исследования Земфиры Сафаровой, переведшей на азербайджанский язык, подготовившей к печати и проанализировавшей один из списков капитального труда Сафиаддина «Китаб аль-адвар».

Но не один этот, хотя значительный сам по себе факт определяет достоинство исследования. Столь же важно, что рассмотрев также другой трактат Урмави («Шарафийя») и сочинения последующих известных теоретиков, заложивших основы азербайджанской науки о музыке, – от Марагаи до Навваба, автор обособившая историко-культурную среду, в которой жили и творили последователи Урмави, выстраивая узловые точки развития средневековой восточной науки о музыке,

Земфира Сафарова аргументированно доказывает глубокую связь и преемственность с ними научных открытий нашего выдающегося современника Узеира Гаджибекова, тем самым вводя азербайджанскую научно-эстетическую мысль о музыке в общий процесс развития ее на Ближнем Востоке.

Нет необходимости говорить о том, что проявившаяся еще на студенческой скамье склонность З. Ю. Сафаровой к научно-эстетическим проблемам музыки Azerbaijanа и ее все большая методологическая вооруженность достигли в исследовании, своей высокой точки.» (Москва, 1995, 15 ноября).

İndi isə rəydən bir fraqmentin Azərbaycan dilinə tərcüməsi: "Son dərəcə əlamətdardır ki, Urmavidən başlayaraq, Mərağaidən Nəvvəbə qədər Azərbaycan musiqi ələminin əsaslarını qoymuş sonrakı məşhur nəzəriyyəçilərin əsərlərini də araşdıraraq, Urməvi xələflərinin yaşadığı və yaratdığı tarixi-mədəni mühitə əsaslanaraq Zemfira Səfərova bizim böyük müasirimiz Üzeyir Hacıbəyovun bu sələfləriylə dərin əlaqələrini və elmi kəşflərinin davamlılığını dəlillərlə yerinə yetirir və bununla da musiqi haqqında Azərbaycan elmi -estetik fikrini ümumi Yaxın Şərqi inkişaf prosesinə daxil edir."

Son illər Lyudmila Vladimirovna anasını, həyat yoldaşını (məşhur alim, professor L. S. Bretaniskini) itirəndən sonra, qızı ilə Moskvağa köçmüşdü. Musiqiyə çıxmağınə baxmayaraq Karagəyevə orada da əzmlə işləyirdi və Moskva mətbuatında çap olunurdu. Mən ona Qara Qarayevin adını daşıyan gəminin şəklini (otkritkasini) göndərdim. O, cavabında yazırdı: "Təsnibə qəzəblənmişəm. Yəni çox tronuza."

Sonda mən L. V. Karagəyevanın qızı, istedadlı musiqişünas Alla Bretanitskaya haqqında da bir-iki kəlmə demək istərdim. O, təəssüf ki, cavan yaşlarında dünyasını dəyişdi. Lakin onun Bakıya, xalqımıza münasibəti son illər işlədiyi Moskvanın məşhur «Muzikalʹnəe akademiə» jurnalında verdiyi yazıda təzahür olundu. Bu yazıda Alla xanım Azərbaycan musiqisinin nailiyyətlərini və uğurlarını xoş aurada beynəlxalq oxucuya çatdırmağa çalışmışdı. Ona görə ona minnətdar. Belə mötəbər dərgidə Azərbaycan musiqisi haqqında böyük bir materialın verilməsi şübhəsiz ki, Alla xanımın qələbəsi idi. Allah hər kəsinə rəhət eləsin.

Azərbaycanın Əməkdar İncəsənət xadimi, professoru Lyudmila Vladimirovna Karagəyevanın 100 yaşlı mübarək olsun!

Выдающий музыкальный критик и педагог

Статья написана к 100 летию со дня рождения заслуженного деятеля искусств Azerbaijanа, профессора Л. К. Карагичевой.

В ней дана оценка творческого пути талантливого музыкального исследователя, педагога, профессора Azerbaijanского Государственной консерватории им. Узеира Гаджибейли (ныне Музыкальной Академии) Л. В. Карагичевой.

В статье также приводятся некоторые воспоминания автора, бывшей – дипломницы Карагичевой, и отзыв самой Людмила Владимировны на докторскую диссертацию Земфиры Сафаровой «Музыкальная наука Azerbaijanа» (XIII-XX века).